

Tron Øgrim Kvikksølv!

Åssen IT forandrer verden og livet ditt

Tom side

kvikksølv!

Boka består av fire delfiler.
De andre filene kan du hente fra pdf-arkivet.

Tom side

TRON ØGRIM

Hilsen til en generasjon av
kvikksølv!

Åssen IT forandrer verden og livet

Forlaget Oktober

2000

Av Tron Øgrim om Data:
Grisen før jul, 1985

Omslagsbildet er henta fra
Camille Flammarions science fiction-roman
Verdens Undergang (1892).
Det viser en franskmann i det 23. århundre.
Over hånda hans står «theatre»
over klokkene på veggen «journal».

Med takk til Anne Gjeitanger, Martin Raknerud
og Audun Haaland

1. utgave av *kvikksølv!* utgitt av Ziuzudra, juli 1997
2. utgave, utvidet med 3 nye kapitler, februar 2000
kap. I skrevet i mai til september 1995
kap. II 1998, 1999, 2000
kap. III juli-september 1995
kap. IV høsten 1995
kap. V april 1997
kap. VI våren 1996
kap. VII januar 2000
kap. IIX septemer 1996- juli 1997
kap. IX april 1999
alle kapitler revidert januar 2000

TRON ØGRIM: *kvikksølv!*
© Forlaget Oktober as, Oslo 2000
Omslagsdesign Egil Haraldsen Design Studio
Satt med 10,5/12 punkt Times NR MT
Trykk og innbinding: AIT Otta AS, 2000
2. utgave

ISBN: 82-7094-913-2

www.oktober.no.

*til jon m –
du ville at jeg skulle skrive flere bøker.
hva f... ær'e du maser for?*

Tom side

Innhold

Aller først	9
I Hilsen til en generasjon av kvikksølv spådommer om Norge i 2014	13
II Tjuer og leger forandringer i dagliglivets struktur	73
III Dør Høyanger? tanker om byen, arbeiderklassen, kunstnera og aluminium	91
IV Kvinnens plass???? spørsmål om jenter og Internett	113
V Skal de få kappe hue av arbeiderklassen? et innlegg til LO-kongressens nettside 1997	131
VI Å bygge dieselmotor i slummen i Peru kan den 3. Verden hoppe over 100 år – og hva kan vi gjøre for å støtte det?	145
VII Pengene forsvinner datarevolusjonen og pengerevolusjonen	161
VIII Noen tanker om datarevolusjonen og politikk slutten på sosialismen?	187
IX Hvorfor Linux er kommunismen om hvorfor informasjonen vil være fri	211
Du finner en større innholdsfortegnelse på side	220

Tom side

HVA leser du NÅ?

1. Dette er ei bok om DIN og min FRAMTID

Ved inngangen til 2000-tallet føler de fleste at noe DIGERT er i gang. En revolusjon ulmer under horisonten! Og det er et sug etter å diskutere de svære forandringene som kommer, FØR de velter over oss.

Da jeg var barn, for et halvt århundre sida, forandra Verden seg LANGSOMT.

Vi ringte i telefoner som var 20 år gamle (hvis vi hadde telefon) og skreiv på skrivemaskiner som var 30 år gamle (de som hadde skrivemaskin).

Nå bytter vi PCer nesten hvert år. Og en ett år gammel mobiltelefon er forelda.

Framtida var LANGT borte. Da ville vi få Romferder til Andre Planeter, og kanskje tilmed FJERNSYN! Men bortsett fra det, ville vi bo som før, og jobbe som før, og leve fra dag til dag som før.

Nå derimot, er framtida så NÆR! Hvert år hører vi om nye fantastiske oppfinnelser, som kan forandre vår store omverden og vårt lille dagligliv.

Kulturen forandrer seg så RASKT som aldri før i historia. Som dråper av kvikksølv som triller over et gølv!

Hva betyr det for ungdommen som vokser opp nå? Hva skjer med jobbene våre? Og med økonomien og samfunnet?

Noen blir redde, noen blir forventningsfulle. Og nesten alle føler seg FORVIRRA.

2. Noen klare FRAMTIDSBILDER

I denne boka prøver jeg å gi noen forståelige SVAR.

Ikke fordi jeg er en Spåmann som kan Se Skjulte Ting! Mye av Framtida vil ALLTID være hemmelig for oss.

Men vi kan si NOE, hvis vi bruker sunt vett, samler kunnskap og (ikke minst!) sjekker historiske erfaringer.

I del I prøver jeg å gjette sammen et helhetsbilde av utviklinga fram til Norges 200-årsdag i 2014.

I del II ser jeg på hva som skjer med SKURKENE (forbrytelser) og LEGENE (medisin). Del III handler om by og land, og særlig SMÅBYEN.

Del IV handler om hva som skjer med JENTENE. Del V diskuterer ARBEIDERE og FAGBEVEGELSE, og del VI de FATTIGE LANDA i den 3. Verden.

Del VII handler om at mynt og sedler FORSVINNER i løpet av de neste ti åra. Det er ei STOR, VERDENSHISTORISK forandring!

Del VIII er om åssen datarevolusjonen forandrer POLITIKKEN. Del IX drøfter den store kampen mellom LINUX og MICROSOFT, som EGENTLIG åsså handler om POLITIKK i det nye århundret.

3. FINN det som DU har bruk for!

Emnene i boka er valgt ut sånn at de gir et stort, variert HELHETSBIKLE. Hvis det er det du vil ha!

Samtidig er det LOV å gå rett på det som interesserer DEG, og hoppe over resten. Å BARE lese om MEDISIN, eller SKURKESTREKER, eller JENTER, eller PENGER og BØRS, eller DATA.

For å hjelpe deg som vil det, er det overskrifter på (nesten) hver eneste side.

Og TO oversikter over INNHOLD:

Ei KORT – med de 9 hovedkapitlene – på side 7, og ei veldig STOR – med ALLE mellomoverskrifter, på side 220

NOEN leser KVIKKSØLV som ei DATAbok. Andre leser'n som et Radikalt Skrift. I noen storbedrifter har'n vært brukt til lederskolering (ei bok om bisniss – «Management-Litteratur»!). Den har åsså vært brukt som UNDERHOLDNING – eller kanskje skrekkroman?

Alt dette er helt okei! Samtidig håper jeg at ALLE som leser boka, får noen ideer som ikke helt PASSER dem – som plager og irriterer dem litt, og får dem til å tenke nytt.

4. Åssen boka har blitt til

Jeg er en gammel raddis, nå resirkulert som Pønck Datajournalist, som lever av å tenke på, snakke om og skrive om framtida. Det er et stort privilegium, for jeg veit ikke om noe mer spennende emne. Og enten jeg snakker gratis på skoler og i fattige fagforeninger, eller for masse penger i steinrike databedrifter, gir diskusjonene med FOLK meg stadig nye ideer.

Denne boka er blitt til i sånne diskusjoner, med alt fra gamle pengegutter til unge fattige radikalere, fra departementsfolk til teknologer, ufaglærte arbeidere til universitetsansatte.

De blei til artikler, bl.a. i PC World, Klassekampen, på LOs hjemmeside, i diverse bedriftsbla'er og andre merkelige steder. Sånne skrivelser fra våren 1995 til idag er blitt NyDe-stillert til KVIKKSØLV.

Første utgave kom i juli 1997. Denne utgava, som er kraftig utvida, er pussa over i januar år 2000.

I de 30 månedene mellom 1. til 2. utgave har mye skjedd. Bl.a. har flere ting som var spådommer for litt over 2 år sida, blitt virkelighet nå:

Fx krisa for papiravisene på grunn av Internett. (Spådd bl.a. i kap. I 1.6.) Spredning av Nett og mobiltelefoner til stadig flere (og stadig fattigere) mennesker i den 3. Verden. (Spådd bl.a. i kap. VI.)

Eller beskrivelsen i kap. VIII av åssen framtidas store protestbevegelser vil bli organisert spontant, desentralisert og nedafra, over Nettet. Det er pussig å se åssen de store demonstrasjonene mot World Trade Organisation (WTO) i Seattle i november 1999 blei til nettopp på denne måten.

Hvis historia har vist at noe var feil i 1. utgava, så er det (nesten) bare at utviklinga har gått FORTERE enn jeg spådde.

Derfor tror jeg åsså at KVIKKSØLV kan leses med utbytte om 10 og 20 år. Både for å sjekke HVOR jeg traff – og hvor jeg BOMMA. Og gi tanker om hva DET kom av.

5. Vil du ha MER om framtida?

KVIKKSØLV er egentlig bare toppen på et Isfjell:

ALT jeg har skrivi/sagt/ment/tenkt om data, samfunn og framtid i de siste 25 åra.

KVIKKSØLV er en slags fortsettelse på GRISEN FØR JUL fra 1985, ei svært utsolgt bok som jeg er veldig fornøyd med. Den handler bl.a. om arbeidera i de rike landa og data-revolusjonen. (KANSKJE ei nytugave dukker opp snart – ellers fins den på bibliotek.)

Og mens jeg skriver dette, er planer for nye artikler (og bøker?) i kanonen.

Jeg har i de siste par åra JOBBA med ei bok om Data-revolusjonen og skolen; HVORFOR SKOLEN MÅ KNUSES, og ei om sammenbruddet for copyright/opphavsrett; HVORFOR PAVAROTTI BLIR TYNN. Dessuten drømmer jeg om ei bok om framtidig TEKNOLOGI; JULES VERNES KANON. Kommer noen av disse bøkene ut? Vi får se...

Uansett havner stadig MER av det jeg har skrivi UNDER EN STEIN I SKOGEN (Tron Øgrims Hemmelige Internett-Sted).

6. KVIKKSØLV er til alle dere som liker å tenke

Jeg gir blaffen i om dere er enige med meg. Det viktige er om dere får IDEER a'n.

Den er en takk til alle dere som diskuterte med meg. Og aller mest en takk for spørsmål jeg ikke kunne svare på! Sånt er bensin for tenker'n MIN.

OK: Her er mitt forsøk på å gi noe tilbake.

(Adresser, januar 2000:)

tron@newmedia.no

<http://www/dinside.no/steinen>

I

Hilsen til en generasjon av kvikksølv

eller: åssen blir norge og verden i 2014?

Eilert Løvborg:
«Og dette her handler om fremtiden.»

Jørgen Tesmann:
«Om fremtiden! Men herre gud, den vet vi
jo slett ingen ting om.»

Eilert Løvborg:
«Nei. Men det er et og annet å si om den
allikevel –» (åpner pakken)
«Her skal du se.
Det er delt i to avsnitt.»

«Det første er om fremtidens kulturmakter.
Og dette her annet – det er om fremtidens
kulturgang.»

Woord Vooraf

(i)

Dette er et forsøk på å skrive noe vettugt om den norske politiske dagsordenen i 2014. Er det mulig?

Egentlig, nei.

Gamle artikler om den framtida som en gang var, men aldri kom, er dømt til å bli ledd ut i den framtida som kommer, en gang.

Vi ler når vi leser sånne støvete fornminner, både av de doble bommertene alle «kloke» spåmenn gjør – de sløvt konservative og de umulig radikale – og av de forelda, primitive synsvinklene til den stakkars daue skriver'n.

Sånn er det, og sånn må det værre av historiefilosofiske grunner, som jeg straks skal si noe mer om.

(ii)

Men først noe om å skrive noe så håpløst, akkurat i Norge, og akkurat nå.

I august 1995, mens jeg jobba med første utgava av denne framtidvisjonen, skjedde minst to ting av historisk betydning som nesten ikke fikk oppmerksomhet i norsk presse:

1. Ute i Verden glei Rwanda et skritt nærmere en ny borgerkrig.

Etter at en halv million døde i massakrer, der den gamle kolonimakta Frankrike hadde rusta opp den rwandesiske regjeringa som planla mordene, måtte Frankrikes afrikanske venner rømme. Militært, diplomatisk og økonomisk støtta av Paris, klarte den rømte regjeringa å bygge opp hæren sin igjen i eksil i Zaire (seinere omdøpt til Demokratisk Kongo).

Den nye regjeringa i Rwanda, som jaga ut morderne, jobba Frankrike for å destabilisere. Nå skei altså Rwanda i retning av en ny runde med masse mord.

Masse mord i Afrika som Frankrike står bak, er dessverre ingen ny ting (like lite som afrikanske masse mord gjennom-

ført av Italia, Tyskland, Belgia, Spania, England, Portugal og tilmed Russland).

Men Rwanda viste at denne europeiske tradisjonen, fra fransk side, blir ført videre under de (delvis) nye internasjonale forholda etter 1990. Paris avslørte forresten flere barske trekk i sin utenrikspolitikk, fx i atomkrigen mot den lille nasjonen Tahiti. Så mye om nyhet 1.

2. I Norge beslutta Gudmund Hernes, minister for undervisning og vitenskap, å IKKE bevilge penger til å knytte alle landets skoler sammen i et stort dataNett.

Det interessante er at da denne besluttinga (IKKE) blei tatt, visste informerte folk at skolene ville bli knytta til Nettet på få år. Et initiativ for å få dette gjort raskt, ja nå, i ett slag, ville vært billig for staten (en brøkdel av den summen regjeringa hoster opp på få dager for å redde en råttne bank).

Dermed ville skoler over hele landet, gutter og jenter, rike og fattige, kunne starte nokså likt. Sosial(demokratisk) politikk altså, noe det regjerende (sosialdemokratiske?) Partiet kunne trenge å flagge med!

Samtidig ville Forskningsministeren ha bråstarta en masse pedagogisk arbeid, oppmuntra forleggere og programfolk, fått Norge helt opp i teten på et viktig teknologisk og økonomisk område. Med mulighet for å overrisle både det ene og det andre. Produktivitet og nyskaping og åjåjåjå!

Men Hernes sa altså NEI.

Dermed blei prosessen forsinka, og usosial, og kommersialisert. En historisk mulighet for å forme og forbedre det kulturelle INNHALDET i framtidige skoleNett gikk tapt.

Derfor var (IKKE)vedtaket om skoleNettet kanskje det viktigste politiske vedtaket som (IKKE) blei gjort på 90-tallet.

Hva har disse to sakene med 2014 å gjørra?

Ingenting. På den tida vil de ligge skjult, dypt i gjørra i historiske arkiver.

Minnet om Rwanda-massakren vil være begravd under bildene av nyere afrikanske massakrer. Det veit vi dessverre

sikkert. Og obskure departementale forviklingar fra 90-tallet vil ikke en gang være minnet av et minne.

Problemet er at disse nyhetene er begravd/glemt alt nå.

Opplysningene om den kommende Rwanda-massakren drukna alt i 1995 under voldsomme bilder fra en annen (historisk viktig) krig: Slaktet av Bosnia ... Men åsså som en følge av propaganda, «nyhetsmekling» og mangel på kritisk sans. (Nyheter om den franske rolla i Rwanda-massakrene sto bl.a. i *Spiegel*, *Herald Tribune*, *Economist*. Uten å skape protester av betydning, blant europeiske intellektuelle.)

Hernes' tabbe mot en generasjon av skolebarn syntes ikke engang bak de blasse bildene fra den (historisk uviktige) norske kommunevalgkampen.

De illustrerer en situasjon der vi oversvømmes av Media. Men ikke kan få fram Informasjon.

Når det er vanskelig å avsløre viktige ting som skjer NÅ:

Åssen kan da noen håpe å få fram noe viktig om ting som skjer om mange år - i 2014?

(iii)

Å spå er å dumme seg ut. Sånn har'e alltid vært. Men enda verre ær'e nå. For nå går allting så forferdelig fort!

Ser vi på hele historia til vår menneskeart, Homo Sapiens Sapiens, som har levd i kanskje 60 000 til 100 000 år, så er rask utvikling helt atypisk.

Kulturen i Europa under siste istid var uforandra i titusener av år. (Noen forskere tror at Bjørnekulten varte like lenge! Glem Kristendommen og Buddhismen; døgnflue-religioner ...) Arkeologer mener at gravskikker i Australia har vært de samme i kanskje 20 000 år.

Våre forgjengere som menneskearter; Homo Sapiens Neanderthalis og Homo Erectus, hadde kulturer som ikke forandra seg synlig over hundretusener av år. Og de var mennesker som sto så nær oss at de kunne ha gått på gata uten å vekke for mye oppsikt (kanskje med litt hjelp av hatt og frakk) og sannsynligvis klare en enkel jobb (lage utredninger for FrP?).

Raskere kulturell utvikling begynte kanskje for bare 10.000

år sida ... Men sjøl da gikk den som regel så langsomt at lite synlig nytt skjedde i en menneskealder.

La en engel fly gjennom historia i ei tidsmaskin, og flytte en egyptisk bonde fra år 2500 til 1000 f.Kr. Vil bonden kunne vite om hun er flytta fram eller tilbake i tid? Eller en kinesisk bonde, som engelen flytter fra år 0 til år 500? Eller en norrøn bonde, fra år 600 til 900?

Nå endrer utviklinga seg over tiår. Kunne vi reise til 50-åra, blei det som å besøke et anna land, og 100 år tilbake er et anna kontinent.

Dermed dummer spåmenna seg ut, fortere enn noen gang før i historia!

Mary Wollstonecraft Shelley, som grunnla science fiction-sjangeren med romanen om Frankenstein, skreiv òsså ei bok der hun hadde med et slag etter år 2000. Med hester, sjølsagt.

Camille Flammarions roman *Verdens Undergang*, en stor suksess i Skandinavia på 1890-tallet, kan fortelle oss at fra år 2000 til år 3000 vil jordas folketall stige – fra 2 til 3 milliarder.

På 1929-tallet skreiv Olaf Stapeldon den kanskje beste engelskspråklige SciFi-romanen: *Last and First Men*. Der spår han at den første romreisa til Venus blir – om mer enn 100 millioner år!

Ray Bradburys berømte *Krøniker fra Mars* (1950 – første norske oversettelse i 1954, *Kom hjem! Kom hjem!*) forutsa stor emigrasjon til Mars like etter år 2000. Til gjengjeld rekna Ray med at raseskillet i Sørstatene i USA skulle finnes uforandra minst like lenge.

Problemet er altså ikke bare at du spår feil. Men nå blir'u tatt for det mens du lever, òsså.

(iii)

Men: Det æ'kke så farlig. For det er bare jug, det jeg skal si, uansett.

Jeg skal spå om framtida. Og alle som spår om framtida ju-ger. Fordi:

– Historia er en arm med ei hånd.

Nåtida er håndflata. (Det fins bare ei nåtid.) Fortida er underarmen. (Det fins bare ei fortid.)

Framtida er fingrene. (Det fins mange mulige framtider.) Altså fins ikke Framtida. Ikke (bare) ei, på forhånd bestemt framtid. Hu fins ikke, fordi relativt små endringer i årsak kan føre til veldig store endringer i virkning.

Detta betyr at en liten ting som fx en sommerfugl – nei, la oss si Jeltsins lever! – som på 1990-tallet kunne tenkes å avgjøre et verdenshistorisk spørsmål: Om det skulle bli krig mellom Russland og Ukraina eller ikke. En hardt prøvet, misbrukt liten kjøttklump på under en kilo, kunne altså avgjøre hvilken av to veldig forskjellige framtid-er («fingre») som blei virkelighet i Europa. (Jeg tar ikke stilling til om det var «best for krigsfare» at Jeltsins stakkars lever holdt eller røyk.)

Altså er ikke framtida forutbestemt av Gud. Og heller ikke, som de mekaniske ateistene forestilte seg det, av materiens mekaniske bevegelser, som alle kunne forutsies nøyaktig, bare vi hadde omfattende nok kunnskaper om dissa bevegelsene (slik som et dataprogram kan bestemme åssen ei biljardkule vil reflekteres av veggene og de andre kulene, så snart støtet er kjent.)

Menneskeheten er et så enormt stort og komplisert system, at det lar seg ikke gjørra å forutsi nøyaktig sjøl veldig store bevegelser, som Verdens-kriger og globale økonomiske krakk – anna enn i ettertid.

(Asimovs trilogi *The Foundation*, som handler om åssen framtida beregnes nøyaktig, på forhånd, med en slags sosial matematikk, er derfor historiefilosofisk umulig.)

Derfor visste heller ingen –

- i 1928, at om 10 år var Hitler Europas viktigste politiker.
- i 1960, at om 10 år ville Drillo demonstrere for Vietnam.
- i 1975, at om 10 år skulle Verden værre vettskremt av en ny, uhelbredelig pest, spredd med interkontinentale jettfly.
- i januar 1989, at om 3 år skulle Tyskland værre gjenforent, Sovjetunionen oppløst, og Sovjetunionens Kommunistiske Parti forbudt!

Den eneste SIKRE forutsigelsen om historia er at jo lengre tid som går, jo mer vil SIKKERT skje som INGEN har venta.

(iii)

i)

Hva er vitsen med å spå, da?

Ikke å forutsi. Men å spille et spill, som går ut på å ta trekk fra utviklinga nå, og projisere dem inn i framtida.

Dermed kan vi forutsi virkningene av tendenser som fins i dagens samfunn – hvis ikkeno uventa skjer.

Sånn går det sjølsagt ikke. Det skjer alltid noe uventa. Det er et historiefilosofisk prinsipp. (Jamfør sommerfu- unnskyld, levereffekta).

Det vi kan håpe på, er at vi da, i beste fall, snapper opp noen av de bitene som vil bli viktige i den virkelige framtida. Mosaikkbiter av framtida, altså.

Er vi politiske dyr, kan vi bruke disse projeksjonene til å diskutere om vi liker/ikke liker ei sånn utvikling.

Liker vi den, så greit, la skure! Liker vi den ikke – så betyr dette historiesynet at enkelte ganger er historia lett å endre.

(iii)

ii)

Utgangspunktet for den projeksjonen jeg gjør her, er at noen tendenser er spesielt godt synlige nå. En av dem er den nye tekniske, industrielle revolusjonen («datarevolusjonen», «IT-revolusjonen» osv. Svært barn har mange navn!).

Typisk for industrielle revolusjoner er at de ikke er bevegelser i vitenskapen og laboratoriene, men i samfunnet. Det er mennesker, og ikke maskiner, som beveger seg.

Derfor er ikke det viktige når en oppfinnelse blir gjort (og om den er «stor» eller «liten» vurdert fra et vitenskapelig ståsted). Det viktige er når den sprer seg gjennom Verden som en farsott (og om den fører til «store» eller «små» forandringer i menneskesamfunnet).

Industriell revolusjon er en samfunnsmessig kategori, en sosial bevegelse. For sånne sosiale bevegelser fins det lov-messigheter.

Fx slår en ny teknologi gjennom først når den er egna til å «trenge ut i samfunnets porer». (Enkelt uttrykt kan vi si at det

er derfor romferja ikke har påvirka det amerikanske samfunnet no særlig. Videospilleren, derimot!)

Dette blir avgjort dels av teknologiens praktiske anvendelighet, men åsså av ikke-teknologiske ting som pris og kultur. Her er det noen ganger sånn, at vi kan få øye på ei svær, sprangarta utvikling av samfunnet akkurat like før den skjer.

Dette gjelder bl.a. når en teknologi er utvikla, investeringene er gjort, prisen har gått ned – og det kulturelle grunnlaget for massesalg er skapt.

Sånn var det med bilen i USA rundt år 1910. Eller med fjernsynet i Norge i 1960.

Når det gjelder mange slags datateknologi, står vi der nå.

(iiii)

iii)

Jeg skriver fordi jeg er et politisk menneske. Jeg spår, fordi jeg mener at å se sjøl stumper, mosaikkbiter av framtida, kan være nyttig for folk.

Jeg skriver om teknologi når jeg spår, delvis fordi det irriterer meg at ikke andre gjør det. En generasjon av mer eller mindre samfunnskritiske skrivere i Norge har brydd seg lite om teknologi. Og ikke gjort hjemmeleksa si. Pekefinger, altså?

Ja, men ikke mest. Mest fordi jeg mener at teknologi avgjør. Hesten som drar den historiske utviklinga, er teknologi, økonomi og sosiale forhold. Politikk og ideologi, derimot, sitter oppi vogna og blir dratt. Som regel.

Dette er bra for meg, for nettopp politikk og ideologi (og framtidens moter, og åssen Grand-Prix-låta er i år 2007, og hvilke lag som er i 1. divisjon) er sånt som det er aller vanskeligst å spå om.

Når jeg har sagt dette: Av og til snur det seg. Av og til sitter politikk og ideologi i vogna og styrer hesten.

Nok historiefilosofi. La oss ta en kikk på nasjonalstaten Norge som 200-åring.

NORGE UTEN VERDEN

*«En studo de problemo, oni devas eviti subjektivecon,
unuflankecon kaj supraĵecon.»*

1.1. Fedrelandspartiets Norge –

En enkel måte å se på Norge på, er å betrakte landet –
utafor Verden. Og det er greit, fordi mye av den norske be-
folkninga har den følelsen (om ikke bevisst, så i magan) at
Verden er en liten del av Norge. Der ute kan det blåse og
storme, her i vår lune stue legger vi kabal ved peisen.

Med en liten kikk på Dagsrevyen innimellom. (Det vi da
får bekrefta, er at i Norge er alt Normalt, mens resten av Ver-
den er mer eller mindre Unormal, definert utfra den kulturelle
avstanden fra Oss.)

Dessuten ER vi jo i Norge, både jeg som skriver og dere
som leser! Norge dominerer vårt bilde av Verden.

Tross at vi reiser litt, og leser enkelte amerikanske bøker
(altså fra et enda mer provinsielt land enn vårt) er vårt Ver-
densbilde i all hovedsak filtrert gjennom norske briller. Kina,
fx, Verdens største land – åssen ser vi Kina? Gjennom Dag-
bla og Dagsrevyen. Å skrive om Norge som Verdens viktig-
ste land er i samsvar med det Norske Verdensbildet.

1.2. – og Industriforbundets.

Samtidig kan vi betrakte Norge –

ut fra Produksjon, definert som Økonomisk Lønnsomhet.

Det er åsså greit, fordi politikere og pressefolk nå stort sett
er enige om at Økonomi er Viktigst.

Dagsrevyen intervjuar i ei årrekke bekymra gubber om «konkuranseevnen» – et tall sosialøkonomene regner ut, men som ingen politikere, journalister og velgere veit åssen defineres. Det de (vi) skjønner, er at det er Viktig å kjenne «Utviklinga av KonkuranseEvnen» for å vite om Norge er i God Økonomisk Form.

På 80-tallet blei det åsså politisk enighet om at skoler og sjukehus og grenser for karbondioksidutslipp og kunstbevilgninger må vike, dersom Bankenes Lønnsomhet står i fare. Å skrive om Norge som om produksjon og økonomi er viktigst, er altså i samsvar med den Rådende Politiske Meninga.

Nå er jo økonomien viktig i virkeligheta åsså. Stor fattigdom gjør det vanskeligere å bygge skoler. Stor rikdom letter reiser til Kanariøyene. Økonomien har forandra Norge. For å fange opp forandringer i framtida, må vi forstå forandringer i framtidas økonomi.

Vi begynner altså med å betrakte Norge som et Isolert Land, Viktigere enn Verden, og med Bare Produksjon og Ingen Sjel.

At vi da åsså går glipp av visse ting ... kommer vi tilbake til.

1.3. Foran Ginnungagap

Ser vi på norsk historie som rein økonomi, så finner vi, enkelt sagt:

- På 1700-tallet, et middelaldersk, føydalt jordbruksland.
- På 1800-tallet, utvikling av en borgerlig stat med sentralbank, skolevesen, flagg og alt mulig anna viktig, og etterhvert industrialisering, hurtigrute, jernbaner, storbyutbygging osv.
- På 1900-tallet, et moderne kapitalistisk land der skipsfart dominerer i de første to tredjedeler av århundret og olje i den siste, og der industri og sørviss i byene etterhvert tar over, underordner seg landsbygda og gjør de siste bygdene til en slags fjerntliggende drabantbyer.

En av de enkleste og sikreste forutsigelsene om norsk økonomi i de neste 20 åra, er at alt vil bli snudd oppned.

Det vi nå veit vil skje, er at den nye industrielle revolusjonen vil rive opp de formene for produksjon, arbeid og handel som har utvikla seg etter år 1800, og erstatte dem med nye.

• Utviklinga er så vidt starta. Om to tiår har den kommi langt.

Derfor blir Norge i 2014 mer forskjellig fra 1994 enn 1994 er fra 1974. Mer dramatisk: Mer forskjellig enn 1994 er fra 1954.

1.4. Faser i den norske datarevolusjonen

Mer spennende blir det hvis vi kan forutsi mer nøyaktig hva som vil endre seg. Til nå har den norske datarevolusjonen gått gjennom disse fasene:

1. På 1970-tallet: Stormaskiner på «samfunnets kommandohøyder» (fx sentralt i pengeoverføring mellom banker, i samkjøring av elektrisitet, styring av prosesser i storindustri osv.).

2. Spredninga av PC-bokser (PC-revolusjonen) fra begynnelsen av 80-tallet. Om vi vil, kan vi dele boksrevolusjonen i to:

A: «B&B» (Bisniss og Byråkrati) får bokser først på 80-tallet. Bokser hadde trengt helt gjennom i B&B før 1990.

B: «H&H» (Hus og Heim) begynte for alvor å få bokser fra slutten av 80-tallet. En eller annen gang på første halvdel av 90-tallet hadde over halvparten av alle norske heimer skaffa seg en boks.

(Det er viktig å analysere sektorene B&B og H&H hver for seg, fordi de har forskjellig kultur, som gjør at de tar i bruk ny teknologi på forskjellige tidspunkter og på ulike måter.)

3. Etter 1990: Gjennombrudd for E-post (elektronisk post) i B&B. E-post trenger totalt gjennom, dominerer intern kommunikasjon i bedrifter, tar over for fax, bedriftsintern papirpost, mange eksterne papirbrev osv, godt før år 2000.

1.5. «Stadier i fremtidens kultur»

Kan vi, ut fra dette, projisere et bilde av de neste kortsiktige fasene i den norske datarevolusjonen?

Jeg trudde i august 1995 at de vil bli:

Den 4. fasen:

Ei eller anna form for Nett-tilknytning for H&H. (Med Nett med stor N mener jeg svære, omfattende dataNett – Internett eller andre Nett.)

Så seint som i 1990 var det vanlig å regne med at omfattende datanett var avhengig av fiberoptikk og ville komme etter år 2010. Men nye teknologiske gjennombrudd gjorde at denne 4. fasen begynte for alvor mye tidligere og var synlig i -95

Men før 1995 var det ennå ikke klart for de fleste, hvilken FORM Nettinga av Heimen ville ta.

Noen spekulerte i kommunikasjon begge veier via kabel-fjernsyn, direkte til TV2 (eller pornohandleren, eller pizzabuttikken). Andre tenkte seg Nett over telefonen, eller helt nye kabler –

I første halvår av 1995 så vi et plutselig, eksplosivt masse-salg av mobiltelefoner og et ikke like stort, men enda mer oppreklamert salg av Internett-abonnementer. Og det ble stadig tydeligere at Internett kom til å vinne Kampen Mellom Nettene.

Nå starta kampen om hvem som skulle dominere Internett. Fjernsynsstasjoner? Varehuskjeder? Televerket? Kombinasjoner av disse, eller noen helt andre?

Uansett hvem som vant, var det opplagt at nå gikk Nettinga rasende fort.

Den 5. fasen:

Da regna jeg med at det skulle bli ALVOR.

Utgangspunktet er at Datarevolusjonen er et tredjedels århundre gammel. Det fins PC-bokser overalt, Nett overalt (åsså i stua). Og viktigere: Det fins folk overalt som har flere tiårs erfaring med å bruke teknologien.

Det er da vi kan begynne å vente at kulturen skal forandre seg, som en følge av forandra bruk av teknologien.

På denne tida er nedrigginga av den gamle samlebåndsindustrien der rutinearbeidet rådde, i hovedsak ferdig. (I Norge starta nedlegginga på 80-tallet og skaut fart på 90-tallet.)

Men åsså tendensen til at rutinemessig sørviss svulmer opp mens industrien skrumper sammen, vil snu. For nå forsvinner masser av rutinemessige sørvissjobber – og ikke bare i post og bank, men i vanlig kontor og varehandel. Som automatisk robotproduksjon på fabrikkene, automatisk salg & sørviss.

Arbeidsmarkedet blir stadig mer prega av sånt som bare mennesker (og ikke roboter og programmer) kan gjøre. Fjernarbeid blir viktigere, både i toppen og bunn av arbeidsmarkedet:

- Meklera i en bank behøver ikke lenger bo i bmw-avstand fra et eller anna svett kontor i Oslo City ... Jobben kan flytte/flyte rundt dit hvor de er: Til Maldivene i november, høyfjellet i påsken, idylliske strender om sommeren der barn og katter kan gå fritt, mens Far(/Mor) går fra jobben og rett til golfbanen ...
- Og telefonselgere kan like gjerne bo i Ytre Vesterålen eller på Løten (og være gamle gubber som med litt hjelp av elektronisk stemmeforvringning spiller Lystne Lisa, garantert mindreårig).

Begge disse eksemplene handler om kombinasjoner av jobber og teknologi som er mulige nå. Men den teknologiske revolusjonen vil utvide feltet for arbeid som kan flyte fritt, uavhengig av hvor både arbeidsstedet og arbeideren er.

Kirurgen vil kunne bo i Tromsø og operere i Katmandu. Unge jenter i Hedmark kan kjøre brannvesenets røykdykkerroboter i Oppland og betjene vandykkerroboter utafør Rogaland. Ingen av disse mulighetene er så fjerne.

Hvor fort ting vil komme og hvor kraftige endringene vil bli, avhenger først og fremst av kulturelle faktorer. Sagt på norsk: Spørsmålet er når det fins titusener og hundretusener med et sånt forhold til den nye teknologien at de med den største sjølfølge, fritt og frekt, bruker den til å forandre alt rundt seg.

Typisk for den generasjonen blir åsså at den er så vant til å bruke Nettet at den, om den vil, kan ta til seg alle slags nye forandringer uhyre raskt. Ingen tidligere generasjon i Historia kunne komme i nærheten av den hurtigheta disse folka vil vise, når de virkelig bestemmer seg for å ta til seg noe nytt (i moter, kultur, politikk, teknologi).

En generasjon som kan bevege seg som kvikksølv ...

I 1995 trodde jeg at 5. fasen skulle være godt i gang i år 2005.

1.6. Fra det 20. århundre til det 2. årtusen

Den 5. fasen i dataevolusjonen betyr farvel til 1900-tallets Norge.

Alt blir forandra. Ikke bare jobbene, men åsså åssen vi bor. Ikke bare økonomien, men åsså kunstformene.

Bedriftstrukturen vil forandre seg voldsomt. Den før-kybernetiske forma med mange ansatte i store firmaer blir utkonkurrert av «virtuelle firmaer»; spesialiserte, små grupper med nesten ingen ansatte, som kaprer jobber, hyrer utredere og leier inn / gjør allianser med andre som skaffer arbeidskraft, maskiner, kapital osv. til akkurat det prosjektet. (Sånne firmaer har langt lavere kapitalbehov enn tradisjonelle firmaer.)

Disse endringene vil åsså forandre arkitekturen: VGs gigantiske nybygg vil en dag bli vist fram som et klassisk eksempel på «Pre-kybernetisk Arkitektur». Ingen vil finne på noe så dumt som å bruke penger for å bygge store hus, for å transportere mengder av arbeidskraft fysisk fram og tilbake hver dag for at de skal jobbe på samme sted!

Byene vil endre seg. Den historiske utviklinga i retning

«storbyens fall» kan være i gang før år 2020. Som folk strømmen til byene i løpet av en generasjon, fordi industri (og seinere handel og administrasjon) skapte jobber der, kan en ny generasjon strømme ut igjen. Idylliske Avkroker kan bli Strålende Investeringsobjekter, pengefolka kan krige på kniven om vakre urørte elveleier og ikke-ødelagte kyststrekninger i småbyer med mindre enn 1000 innbyggere ...

Det 20. århundres norske industriby, som vi finner den hos Rudolf Nilsen og Dag Solstad, vil bli like mye fortid som hestedrosjenes engelske by hos Conan Doyle og Dickens.

Aviser, radio, fjernsyn ... når kulturjournalister på 90-tallet klaga fordi en statlig radiokanal blei spalta i tre: Vil det eksistere sentral programmering i «radio» og «fjernsyn» (?) i det hele tatt i år 2020?

Kanskje. (Men kanskje vil de fleste velge å lytte/se på/lese ting helt uavhengig av hva redaksjoner gjør fra dag til dag.)

Vil det eksistere aviser?

Trolig. (Men vil de distribueres i flere millioner eksemplarer hver dag, på papir? SIKKERT IKKE.)

Dette er nok om produksjon og økonomi. Når vi bare har minna om ei sak til:

• Ei så total omveltning av åssen menneskene produserer, vil sjølsagt åsså bety ei veldig sosial omveltning av samfunnet.

Bl.a. av maktforhold. Av hvem som har makt og hvem som ikke har det. Hvem som er rik og hvem som er fattig.

1.7. Og etterpå?

La oss for ordens skyld nevne at utviklinga stopper ikke her.

Vi kan skimte omveltninger lenger ute i det nye århundret. Det ser ikke ut som om samfunnet stabiliserer seg. Kanskje akselerasjonen tilmed fortsetter.

Fx i jordbruket. Den teknologiske biologien som gjør det mulig å endre artene i laboratoriene, vil sikkert gjøre det mulig å frigjøre matproduksjonen fra jorda. (Fx med proteinpro-

duserende sopp som blir dyrka i tanker på grunnlag av oljesøl, treflis ... eller bysøppel.)

Men dermed forsvinner det økonomiske grunnlaget for åker og eng, ku og sau på fritt land. For bygder og gårder! Spørsmålet er ikke OM noe sånt kommer til å skje, men NÅR.

Eller biler, veier ... vil den enormt dyre, upraktiske og farlige veitransporten vare 100 år til? Sikkert ikke.

50 år?

Bare to eksempler på områder der omveltninger sikkert kommer, og plutselige teknologiske gjennombrudd kan endre svære økonomiske produksjonssystemer fort. Kanskje tilmed ... før alle venta det.

Men det er hundrevis av sånne områder.

Alle store teknologiske systemer som blei utvikla på 18- og 1900-tallet, vil bli forandra, forkasta og erstatta av nye i løpet av det 21. århundre.

(Men dette faller utafør rammene av denne framstillinga, så derfor stopper vi her.)

1.8. En etasje opp: Jagland (og han der(?) i Høire?)

Så langt kommer vi altså når vi betrakter Norges utvikling fram til år 2014 isolert, som rein produksjon og økonomi, «bare tarm og rompe, uten sjel».

Og det er jo et stykke på vei, ikke sant? («Ikke uinteressant ...»)

Men ettersom Norge nå ikke er bare økonomi; ser vi noen tendenser til at åpenbare forandringer er på vei «høyere opp»?

Hva med fx –

POLITIKK?

Typisk for norsk politikk etter 1830-tallet er at den har bygd på massebevegelser og sosial organisering.

Radikale generasjoner har bølga fram og pressa gjennom

reformer – innafor ramma av den borgerlige staten og det kapitalistiske systemet. Og lederne deres har kjempa seg fram til formell makt, gått inn i statens ledelse på alle plan – og tilpassa seg, enten de var bondedemokrater og Venstrefolk eller eks-kommunistiske sosialdemokrater og tidligere EU-motstandere. Til en ny generasjon kom ...

Herfra kom mye av smidigheta, tilpassningsevnen og stabiliteten til det norske systemet (som skiller Norge fra England eller Japan, der tradisjonell overklasse mye sterkere har dominert sjefsjobbene i staten).

Viktig for systemet var partienes røtter. Venstre og seinere Arbeiderpartiet, men åsså deres historiske motspiller/medspiller Høire/Høyre, har hatt veldige rotsystemer av grunnorganisasjoner, som både i seg sjøl og gjennom andre organisasjoner, utøvde makt helt ut i nesten hver minste grend.

De siste 20 åra har disse røttene stadig blitt svekka – noen ganger brått og voldsomt, som rundt de to EU-avstemningene, andre ganger langsamt og snikende – men i sum; en svekkelse som ser ut som en uavvendelig, historisk prosess.

Partiene kan ha høye stemmetall. Men det viser form, ikke substans.

DNA kunne på 1990-tallet få like mange stemmer i Oslo Øst, på Hedmark eller i Nordland som på 30-tallet. Men det uttrykte ikke en gjennomorganisert lojalitet fra hele samfunn, som den gangen da ungdommen gikk på AIF-stevner og dansa i AUF, og de fleste aldri kunne tenke seg å abonnere på noe anna enn ei Arbeider(parti)avis. Sånn lojalitet fantes noen steder helt til i 70-åra. Men hvor fins den nå?

Og dette gjelder alle partier. Om 10 % stemmer SV eller FrP, så er det noe anna enn 10 % for Bondepartiet eller Venstre på 1950-tallet. Om 15 % svinger over til H, betyr det ikke at de er blitt H-velgere, i gammel forstand. I mårra kan de stemme på DNA, eller på FrP, eller på den lokale protestlista.

(Berlusconi-fenomenet, Ross Perot osv. viser at dette er en del av en internasjonal tendens. Tross at «de gamle partiene» i Italia (spesielt Kristeligdemokratene og PCI) organiserte hundretusener over mange tiår, klarte Berlusconi, med hjelp av effektiv bruk av fjernsyn, å feie dem av banen og skape

Italias største (valg)parti på 3 måneder! Men siden jeg nå latter som om jeg ser Norge isolert fra Verden – ikke mer om det her.)

Partiene betyr svært lite for folks dagligliv, sammenlikna med for bare 30 år sida. Etter 1884 har de norske partienes røtter aldri vært så svake som nå.

Velstanden og stabiliteten i Norge skjuler at den politiske ledelsen, som Det Norske Systemet bygger på, er inne i en voksende, snikende krise.

Dette skjer før (eller i starten av) en periode med voldsomme omveltninger i samfunnsstrukturen.

1.9. ... Og TVTUTÅKJØR

I en breiere sammenheng kan vi se noe beslekta skje innfor hele kulturen, eller –

«KULTURSOSIALISERINGA»,

hvis vi vil prate snobbete ...

Hvor får neste generasjon sitt bilde av samfunnet fra? Myter, normer, oppfatninger av Verden og Moralen?

For 200 år sida kom de i all hovedsak fra familien, bygda. Overført muntlig, gjennom samtale, felles arbeid, fortelling, eksempel. (Den viktigste innflytelsen utenom det nære miljøet var kjærka.) Innholdet i det unge folk lærte, var bestemt av veldig sterke tradisjoner (og sjølsagt svært konservativt, på godt og vondt).

Hundre år seinere fantes folkeskolen. Mange av mytene og den sosiale kunnskapen kom fra skulebøkene og læraren. Og fra frimenigheter, organisasjoner, blader, folkebibliotek. (Innholdet i budskapet fra disse nye kildene var liberalt eller radikalt, for demokrati, modernisering, nasjonsbygging osv.)

Nå skjer mye av sosialiseringa gjennom fjernsyn. Tusenvis av timer med bilder av forhold mellom mennesker, som stort sett er skapt et helt anna sted enn der barnet som ser, lever.

Ikke alt er skrot. Men mye er det. Og jo dårligere sosiale forhold ungen lever under, jo mer skrot ser hun. Dette skrotet

er (stort sett) ikke skapt med bevisst onde hensikter, for å gjøre ungen til fascist eller prostituert. Men det er – i beste fall! – heller ikke skapt ut fra noe sammenhengende, pedagogisk program, som går ut på å gjøre ungen til en god Kristen, eller Muslim, eller Sosialdemokrat, Kommunist, tilhenger av Røde Kors eller Nabohjelp ...

Og det er tilfeldig skrot, ukontrollert skrot – dvs. ensidig styrt, ikke av ideologiske, men kommerse hensyn. Det ene året Miami Vice, det andre World Wrestling Federation og Power Rangers. Hvis produsenten nå finner ut at det som selger best, er filmer som viser åssen knyttnever og dødsstråler løser alle problemer (altså et fascistisk menneskesyn), so be it! Da får 3-åringen det. Ungen – spesielt hun som vokser opp i økonomisk og kulturell fattigdom – skal være svært heldig om hun ikke i det minste lærer at det viktigste er å være rik – og skyte først.

Samtidig med ei snikende krise i den politiske ledelsen, altså ei krise i den kulturelle sosialiseringa.

Poenget her er ikke at (alt i) den gamle kulturelle sosialiseringa (eller politiske ledelsen!) nødvendigvis var okei. Poenget er, så å si, at den «VAR» (eller var stabil over lang tid og var utvikla ut fra samfunnsmessige behov).

Istedenfor den, ei kulturell sosialisering (og politisk ledelse?) som ikke «ER»; som ikke har noe innhold – i hvert fall ikke i forhold til de livsvilkåra folk vokser opp under – og som ikke gir praktiske hverdagstips til folk uten pistol.

1.10. Hva mer?

Har vi glemt noe nå? Ja, en masse.

Vi har glemt «Miljøet». Vi har glemt «Rasismen». Vi har glemt «Kriminaliteten». Vi har glemt «Dop». Vi har glemt «Seksualrevolusjonen. Vi har glemt «Kvinner» og «Krig». Vi har glemt «Rock'n'Roll».

Hvorfor har vi glemt disse sakene?

Fordi vi (nesten) BARE har snakka om «Produktivitet» og «Økonomi» (og bare litt om opplagte endringer i politikk og kultur). Og da forsvinner mye viktig fra synsbildet ...

Det viktigste vi ikke har snakka om, er «Verden». Enda det ikke er sant at utviklinga i Verden ikke får betydning for Norge.

Heller tvert imot: «Verden» får overveldende betydning for «Norge» i åra som kommer.

Følgelig er alt vi har sagt til nå feil! Vi må hive det og begynne på nytt!

Så la oss snakke om «Verden»

VERDEN UTEN NORGE

«Një brëtokse, që rrinte brenda në pus, thoshte se 'qielli është sa gryka e pusit'. Kjo nuk është e drëjtë, sepse qielli nuk është sa gryka e pusit.»

Veldige endringer vil skylle over Verden i de neste tiåra.

De har delvis felles årsaker (men ikke bare) og vil påvirke hverandre gjensidig.

Alle handler egentlig om mennesker. Om åssen mennesker skaper historia (men svært ofte uten sjøl å forstå virkningene av det de gjør, og altså uten at det er samsvar mellom hensikten med ei handling og virkninga av den).

Av praktiske grunner, for å få gjort disse menneskelige aktivitetene mer håndterlige for den menneskelige tenkinga, er det nyttig å dele opp bildet av dem, og snakke om tre store drivkrefter i Verdensutviklinga.

A) TEKNOLOGIEN (og den 3. industrielle revolusjonen)

2.A.1. Skredet kommer

I de neste 50 åra kommer den største – den mest omfattende, raskeste og voldsomste – sosiale revolusjon i menneskehetens historie.

Dette er den 3. industrielle revolusjonen under kapitalismen. Den første (rundt år 1800) var dampen. Den andre (rundt år 1900) var elektrisiteten og bensinen.

Det vi veit, er at veldige mengder ny teknologi nå utvikles

i stadig raskere tempo, og gjøres klar til å sprøytes ut og erstatte eldre teknologi – på alle områder.

Å spå om det virkelige forløpet av denne revolusjonen i de nærmeste tiåra kan vi bare delvis.

For den 3. teknologiske revolusjonen er, i følge sin natur, en prosess som er både forutsigelig og ikke-forutsigelig:

- Vi kan forutsi at endringene blir enormt store.
- Mange bygger på teknologi som alt fins. De kan vi forutsi nokså nøyaktig.
- Andre vil komme av oppfinnelser som ikke er gjort ennå.

Men å forutsi oppfinnelser som ikke er oppdaga er (svært ofte) ikke mulig. De er jo ikke ... oppdaga (dvs. ingen veit om dem!).

(Særlig dette siste har mange politikere og økonomer vanskelig for å forstå. De ønsker å planlegge (evt. beregne virkningene av) framtidige oppfinnelser på forhånd.)

Det er nyttig å begynne å gjette på virkningene av mulige oppdagelser av nye kilder for billig energi, superledere ved romtemperatur, gjennombrudd for kommersiell produksjon av mikromaskiner, drastisk forlengelse av menneskelivet, muligheten for biokjemisk doping av intelligensen osv. – alt sammen gjennombrudd som i hvert fall noen fagfolk har hevda kan skje på (relativt) kort sikt, og som vil ha drastiske virkninger på den menneskelige kulturen.

Det vi kan gjøre, er å spå om virkningene av massespredning av kjent teknologi i de nærmeste tiåra, og åssen det vil forandre samfunnet.

(Men disse spådommene vil sjølsagt bli for konservative.)

2.A.2. Så mange, så små, så billige –

Det vi veit, er at i løpet av noen få tiår vil hele Verdenssamfunnet være dynga ned av hauger av databokser og innsnørt i en (synlig og usynlig) spaggetti av datakommunikasjon.

Billig, robust, miniatyrisert datateknologi vil sitte overalt: I

lysbrytere, i kloakken, i mixmastere og nøtteknekkere, i skauen, på havbunnen, dypt i jorda og i 36 000 kms høyde.

Bittesmå kasser vil inneholde like mye datakraft som de digre kassene som for 20 år sida kosta millioner ... Du og jeg og politistasjonen på hjørnet vil ha datalagre med plass til like mye info som et gammalt norsk fylkesbibliotek ... og samband med en båndbredde som kunne håndtere hele den norske telefontrafikken for noen år sida.

Plunder og herk, som er en viktig del av hverdagen vår i kamp mot boksene i dag, vil forsvinne. Kluntete programmer. Dumme reisekasser som ikke funker bare fordi de har gått i gølv. Uforståelige protokoller for å kommunisere, som dessuten ikke hjelper fordi alle andre prøver å komme fram samtidig.

«Motstanden» («brukergrensesnittet») i kommunikasjonen menneske-boks og boks-boks vil brytes ned, dels fordi produsentene vil tvinges til å forandre systemene på menneskenes premisser, og dels fordi den menneskelige kulturen vil forandre seg og vende seg til teknologien (som den har tilpassa seg telefoni, strøm, bilisme osv.).

Menneskeheten vil «bade», overalt og alltid, i altomfattende datakommunikasjon (alias «Nettet» med stor N eller «kyberrommet»). Informasjon og kontakt med andre mennesker overalt vil alltid være øyeblikkelig tilgjengelig.

Og samfunnet vil være gjennomtrengt av datateknologi – sånn som det nå er gjennomtrengt av elektrisk strøm og telefoni – only more so.

Dette er heva over enhver tvil.

2.A.3. La dem spise mobiltelefoner!

Vil deler av menneskeheten være så fattige, kollektivt (distrikter, nasjoner, stater) eller individuelt (tiggere i storbyene, bønder i indre Tanganyika) at de blir stående utafør Nettet?

På lengre sikt, NEI.

Nettet vil bli så billig – og få økonomiske bækkere med så sterke interesser – at på litt lengre sikt kan folk sulte, men lik-

kavæl henge i Nettet (som folk i den 3. Verden nå sulter, men ser fjernsyn).

Datakommunikasjon vil forlate kabler og gå over til å bygge på satellitter (eller kanskje små robotfly, som flyr i årevis på solenergi). Det blir, når investeringene er gjort, billigere enn all tenkelig telefoni ved hjelp av tusener av mil med koppekabel (eller glassfiber).

Produksjonen av datakommunikasjon for at alle som kan betale for det, skal kunne kommunisere (og ikke bare mennesker, men åsså fx biler, betalingsautomater, kontrollbokser på motorveien, jernbanevogner osv.) vil føre til enorm overkapasitet.

De billigste og enkleste formene for kommunikasjonsutstyr vil bli billigere enn søppel ...

Å skaffe alle nok mat? Kan bli vanskelig. Ei barnevogn til alle barn på jorda? Ikke så enkelt (ei barnevogn krever bl.a. bevegelige deler, og må inneholde noen kilogram masse). Vaksine til alle nyfødte? Administrativt og økonomisk dyrt.

Men å gi en mobiltelefon til alle på Jorda? No problem.

2. A. 4. Kloakken, samlebandet, rutinearbeidet

Fra en teknologisk synsvinkel vil den teknologiske revolusjonen etterhvert føre til nydesign av alle store systemer i samfunnet: Vann og kloakk, skipsfarten, veinettet, energiproduksjonen, statsadministrasjonen, skolevesenet, systemer for demokratiske valg, forlag, aviser, radio-fjernsyn osv. ALLE!

To av de viktigste sakene som vil skje, er:

- Det menneskelige rutinearbeidet vil bli erstatta av roboter/dataprogrammer. Enten du jobber på fabrikk, kontor eller i butikk: Hvis du gjør det samme om og om igjen, så vil data'n ete jobben din.
- Storindustriell, sentralisert produksjon av varer for et anonymt, statistisk beregna framtidig marked, vil erstattes ...
  - enten av desentralisert produksjon av små, automatiske

maskiner, av konkrete varer for en konkret kunde her og nå

– eller av hjemmeproduksjon med privat, automatisk utstyr, utafør markedet (datastyrte symaskiner, dreiebenker osv. i alle kjellere ...).

2.A.5. Langs de usynlige gatene

Nettet blir samfunnets viktigste «ytre form» – i første omgang i de mest teknologisk utvikla landa.

Nettet blir den viktigste forma for kommunikasjon mellom mennesker i samband med handel, arbeid, byråkrati (staten, politikken), massemedia.

Datakommunikasjon blir den viktigste forma for kommunikasjon mellom mennesker og maskiner, og mellom maskiner innbyrdes.

Den viktigste ADRESSA til institusjoner, firmaer og individer blir ikke gateadressa i det fysiske rommet, men adressa i kyberrommet.

2.A.6. En ny og råere Verdenshandel

Verdenshandelen, som alt er dominert av handelen med informasjon (i form av aksjer, valuta osv.), vil i hovedsak bli informasjonshandel på nettet.

Denne typen handel vil i stadig større grad oppheve reint lokale, isolerte markeder. Den vil blåse tvers gjennom handelshindre – som den typen barrierer EU nå forsøker å sette opp mot asiatisk import – som om de var usynlige.

Dette internasjonale markedet blir historias største og mest uoversiktlige, med muligheter for å skape og tape Verdenshistorias største formuer raskt.

(Den unge mannen i Singapore, som fikk en 200 år gammel bank til å fordampe til ingenting på 3 måneder, bare fordi han ikke klarte å forutse jordskjelvet i Kobe, er sånn sett en pioner og et forbilde for oss alle ...)

2.A.7. En ny og lurere overklasse

Ledelsen i overklassen i de rike landa (privat og i staten) vil flytte seg.

I løpet av de siste 150 åra har den flytta fra toppen i stor-konserner som dreiv med industri (Ford) og over til finans-eksperter (Chase/Manhattan).

Nå vil den gli over til eksperter på ny informasjon i vid forstand: Eksperter på bokser, programmer, store søk, lobbying, massemedia – fra Bill Gates over Berlusconi til Michael Jackson.

Enkelt uttrykt viser maktforskyvinga seg i forrykkinga av styrkeforholda mellom IBM og Microsoft.

2.A.8. En ny og hardere underklasse

Underklassen i de rike landa vil deles i (minst) 3. Mens rutinearbeidet forsvinner, skaper ikke markedet nye jobber spontant, i samme takt som den industrielle revolusjonen avskaffer dem. Følgen blir at:

- En (økende) del blir slått varig ut av arbeidsmarkedet og synker ned i fattigdom.
- En annen del behersker ferdigheter (fx avanserte data-eksperter) der det blir selgers marked. De kan svinge seg oppover.
- Et sjikt mellom de to «klamrer seg fast i arbeidsmarkedet med fingertuppene» i dårlig betalt arbeid som ikke krever spesielle kunnskaper («McDonaldsjobs»), mange får vekterarbeid, et voksende antall blir kanskje private tjenere osv.

2.A.9. Slutten på «velferdsstaten»

Ettersom rutinejobbene i byene forsvinner, og fjernarbeid som IKKE er faglært, kan flyte/flytte over Nettet dit arbeidskrafta er billigst, uavhengig av «by» og «land», kan noen

storbyer bli oppsamlingssteder for folk som bor i by, fordi bestemor en gang hadde jobb der. Sånne byer kan bli forslumma, eksplosive, «dyre» for staten (i forhold til de inntektene de gir) og vanskelige å regjere.

«Velferdsstaten» i de rike landa oppsto i en historisk situasjon med praktisk talt full sysselsetting, og blei finansiert av skatt på lønnsarbeid.

En viktig del av hensikten med «velferdsstaten» var å skaffe ro på arbeidsmarkedet, og sørge for friske, tilfredse og velutdanna arbeidskrefter til en industri som stadig krevde flere hender.

Nå har denne utviklinga snudd. Antallet «unyttige mennesker» (sett fra et reint markedssynspunkt) øker, mens de sosiale fonda får mindre penger.

Derfor vil presset for å få lagt ned «velferdsstaten» i de rike landa øke.

2.A.10. A Hard Rain

Tidligere industrielle revolusjoner har ført til at forholdet mellom stormaktene i Verden blei voldsomt forrykka, og minst en generasjon med opprør, revolusjoner og kriger.

- Damprevolusjonen blei fulgt av at (bl.a.) den gamle stormakta Spania led nederlag, mista sine kolonier og forsvant fra Verdensarenaen. England (dampens hjemland) blei ledende stormakt, med det største imperiet Verden hadde sett.
- Bensin- og elektrisitetsrevolusjonen skøyv England til side og la grunnlaget for Det Amerikanske Århundret.
- En grunn til nederlaget for Sovjet og det «sosialistiske» Øst-Europa, var at disse landa av politiske grunner ikke hang med i den første fasen av datarevolusjonen. Og motsigelsene mellom USA og Japan handler ikke om skeive kontra rette øyne, men om hegemoni over den nye teknologien.

Datarevolusjonen betyr en ny periode med internasjonal uro, stormakters fall, nye makters framvekst, kriser og kriger.

2.A.11. Kyberdiktatur?

Alt før industriens gjennombrudd var TRYKKPRESSA med på å legge grunnlaget for det folkelige demokratiet i de store revolusjonene i Nederland, England, USA og Frankrike.

Produkter skapt av maskinene, som storbyer, tog og aviser, var nødvendige forutsetninger for arbeiderbevegelsen på 1800-tallet.

Radio og fjernsyn er til gjengjeld blitt brukt av diktatorer i det 20. århundret til å skape strømlinjeforma, ensretta, maurtueliknende diktaturstater.

Skrekkvisjoner av datateknologien går ofte ut på at den blir brukt til den mest totale statskontroll av individene som historia har sett.

Økt kontroll og utspionering av enkeltindivider er mulig. Men er utspionering av ALLE, samtidig, mulig? Og nyttig, for makta?

Jeg tror de som frykter det, overdriver maktas evne til å bearbeide all den informasjonen de må spa seg gjennom for å kunne bruke sånn kontroll effektivt.

Og undervurderer individenes muligheter til å snike seg rundt, bak ryggen på makta, som ØKER når de kan snike ikke bare i det virkelige rommet, men åsså langs krokveier i kyberrommet. Muligheten for å få gjennom en koda melding fra A til B vokser når A ikke bare har veien, posten og telefonen, men åsså millioner av E-adresser rundt om i Verden hun kan sende rare meldinger til ...

Det vil åsså bli stadig vanskeligere å skjule statlig informasjon for borgere som virkelig vil ha den. Når det er kjent at informasjon fins, vil det svært ofte være mulig enten å stjele den – eller rekonstruere den.

Kyberrommet blir spionenes og informasjonstjuvenes paradis. Og effektiv sensur vil dø. På godt og vondt. Det folk vil ønske å spre, vil de kunne få ut.

Kontroll og utspionering vil på lengre sikt IKKE bli lure makthaveres taktikk på nettet – og slett ikke sensur!

Isteden gjetter jeg at OFFENSIV FEILINFORMASJON mot befolkninga vil bli maktas viktigste kyber-våpen:

Makta vil bruke sine overlegne evner til å produsere mye og kvalitativt god («ekte-lignende») informasjon. Sprøyt den ut i veldige mengder sånn at den drukner ubehagelige sannheter ...

Dette er jo en taktikk som ikke er så ulik den som brukes med så stort hell, i Vestens «frie» medier i dag.

2.A.12. Kyberfrigjøring?

Politisk informasjon, etterhvert åsså politiske valg og avstemninger, vil med tida skje over Nettet.

Politiske BEVEGELSER holder alt på å flytte en viktig del av aktiviteten sin inn dit. Men hva vil det bety for den politiske prosessen på lengre sikt?

Sånne kulturelle endringer er av de aller vanskeligste å forutse ... Hvem kunne ane, midt på 1700-tallet, hva avisene hadde utvikla seg til i Europa 100 år seinere?

Men en mulighet Nettet gir, er plutselige, koordinerte masseaksjoner, satt igang på få timers varsel, organisert uten store sentrale apparater og dyr propaganda – og med deltakere fra en hel bransje, et helt land, eller en hel Verdensdel.

Fx av hundremillioner og milliarder SAMTIDIG, i byene i Sør.

Hva om fx 10 millioner mennesker i Nord-Afrika, en ettermiddag, i løpet av en halvtime, mottar parolen om å ta seg over til Europa samme natt? Og gjør det, med alle mulige midler, ved hjelp av lettfly, hjemmebygde undervannsbåter, plastmadrasser med påhengsmotor?

Hvilke former de politiske bevegelsene i kyberrommet vil få, er vanskelig å spå. Men at det vil bli de mest omfattende, og vanskeligst kontrollerbare, folkelige bevegelsene i menneskehetens historie, virker klart.

B) NATUREN (og de kunstige katastrofene)

2.B.1. Raset har gått

De voksende krisene i menneskenes forhold til det naturlige miljøet skal jeg si mindre om.

Ikke fordi de er mindre viktige for utviklinga. Men fordi det som skjer er bedre forstått. Analysene ligger på bordet. Informasjonen er spredd.

Alle som vil vite, veit hva problemet er: Den menneskelige produksjonen ødelegger naturen (alias «det menneskelige livsmiljøet», «økologien», «biosfæren» osv. osv.) på Jorda.

Det er ikke bare stygt gjort mot teaktrærne og harepusene og pippippene og blekkulf og alle de andre snille. Det ødelegger i siste omgang tilmed skittprodusenten sjøl. Ettersom han ikke kan ete, puste og drikke skitt.

Alle burde altså være enige om at dette er dumt. Enten de er Snille eller Slemme.

Noen innvender at den vitenskapelige debatten ikke er slutt.

Vi veit derfor ikke sikkert akkurat hva virkninga av karbondioksid blir på klimaet, akkurat hvor mye fluorkarboner ødelegger ozonlaget osv. Noen (et mindretall) av forskerne hevder tilmed at det mangler bevis for sikre skadevirkninger.

Dette er irrelevant. Sjøl om det skulle vise seg at fluorkarboner er harmløst for ozonlaget, er det en uvesentlig detalj.

For det vi KAN være sikre på, er at den stadig kraftigere teknologien påvirker naturen stadig kraftigere, uten at det er planlagt, og uten at virkningene er kjent.

Dette betyr at uansett om vi VEIT eller ikke, at karbondioksid fører til global oppvarming (eller ifølge noen scenarier, tilmed til nedkjøling!), om fluorkarboner oppløser ozonlaget osv. så VEIT vi at NOEN klimatiske, kjemiske, biologiske osv. systemer HELT SIKKERT vil komme i ubalanse, FØR ELLER SIDEN.

Da spiller det mindre rolle om det som til slutt skjer er endringer i atmosfæren eller død i havet eller store nye sykdomsepidemier eller ...

I praksis veit vi dessuten mer. Forskermiljøene på flere felter er så enige at det er dumt å gjøre noe anna enn å tro dem, og regne det som sikkert at flere menneskeskapte, kunstige naturkatastrofer alt er i gang. (Og mye tyder på at Maldivene alt er fortapt.)

Et økt antall kunstige naturkatastrofer er en SIKKER spådom.

2.B.2. Hvorfor det blir verre

Folk som IKKE følger med i den vitenskapelige debatten har ofte et anna inntrykk. De tror at miljøbevegelsen har slått gjennom, skapt enighet om nødvendigheten av endringer, og fått gjennom politiske vedtak som gjør at utviklinga har snudd. «Nå går det jo bedre ...»

De tar feil. Utviklinga i retning kunstige naturkatastrofer er ikke snudd, og det fins heller ikke virkelige (fysiske) tegn til at den snur.

Det de (i beste fall) gjør, er at de forveksler (store og viktige) endringer i HOLDNINGA og DEBATTEN med virkelige endringer i NATUREN. Og de forveksler massemedias anekdotiske, oppstykkta bilder av enkeltepisoder (fx enkelte miljøaksjoner) med analytiske bilder av helheta, som massemedia sjelden gir.

Virkelige forandringer i de nærmeste tiåra er usannsynlig, fordi:

- De dominerende monopolene i de rike landa har sine grunnleggende økonomiske interesser knytta til at bruken av teknologien fortsetter som nå (produksjon av biler som brenner olje, ekstraktiv tømmerhogst osv.).
- Forsøka på å lage politiske motkrefter («grønne» partier, utenomparlamentariske miljøbevegelser) har i det store og hele slått feil, i hvert fall når det gjelder å vinne virkelig inn-

flytelse på kort sikt. (Der sånne partier har fått politisk makt, har de til gjengjeld måttet inngå kompromisser som gjør at de gir opp mesteparten av miljøpolitikken sin.)

- De fattige landa som klarer å industrialisere seg – og framfor alt Kina, som er «Verdens største kontinent» nesten aleine – tar over og gjentar den industrielle utviklingsmodellen fra «Vest og Nord» i samme form og uten økologiske hemninger.
- De andre fattige landa «betyr ingenting», men jobber innafor teknologien som er definert av «Vest og Nord».

Teknologien buldrer videre i økt tempo. Motkreftene er klempt ut på sidelinja, de vinner seire bare i debatten og i symbolske enkeltsaker. Derfor er ingenting snudd, vi kan ikke vente at noe skal snu i nær framtid, og alt kommer til å bli mye verre før det (kanskje) kan bli bedre.

2.B.3. Fortere og forttere, her åsså

Mer og mer ny teknologi øker vår EVNE til å produsere kunstige naturkatastrofer i uhørt grad:

- For det første fordi virkningene av å svi av Tsjernobyl (Bhopal, Herøya) blir så enormt mye større enn hvis en småbruker svir av låven.
- For det andre fordi SUMMEN av produksjon mange steder samtidig (biler overalt, hogging av trær overalt) så raskt blir astronomisk stor.

Derfor vil de kunstige naturkatastrofene på 2000-tallet:

- komme oftere, bli flere og større
- bli både lokale og Verdensomfattende
- være både forutsagte og uforutsette
- komme som følge av krise, krig og terror (når ryker det første atomenergiverket som følge av en fulltreffer fra ei bombe i krigstid?) og som ei bivirkning av «vanlig» industriproduksjon i fredstid.

2.B.4. Først naturen, så samfunnet ...

De sosiale virkningene av de kunstige naturkatastrofene vil bli kraftigst når de rammer

- spesielt fattige områder (fx i Afrika)
- spesielt tett befolka områder, som er avhengig av en diger, innvikla og følsom infrastruktur (fx Tokyo, Java, Flandern, New York)
- naturlig utsatte områder som kyster, randen av ørkener (fx Bangladesh, Egypt).

Sjokkarta katastrofer vil utløse

- folkevandringer
- opprør.

2. B.5. Den neste bølgen

På 60-tallet var muligheten for kunstige naturkatastrofer et tema som blei drøfta av vitenskapsfolk og andre spesielt interesserte. På 80-tallet slo det gjennom som kampsak blant ungdom. På 90-tallet blei det noe «alle» politikere snakket om og ikke gjorde noe med ... Det har ført til ei demoralisering som noen tolker som at «miljøbevegelsen er på retur».

Det stemmer ikke. Det som så ut som mindre kamp, var bare pustepauser som må bli avløst av mer kamp. Miljøbevegelsen må uavvendelig flamme opp i de nærmeste åra og bli større enn noen gang – tilmed uavhengig av hva dagens miljøaktivister finner på.

De kommende katastrofene vil sjøl sørge for det, og gjøre at etter år 2000 blir miljøpolitikk «politikk for alle som ikke er opptatt av politikk».

Kunstige naturkatastrofer vil bli et av de viktigste elementene i det nye århundrets tenkning, mytologi, kultur.

De vil utløse voldsom kritikk

- fra fattige mot rike land
  - fra alle som er misfornøyd i de rike landa, mot de som er rike og har makt.
-
- De vil bli viktige symbolske samlingsaker for all opposisjon som leiter etter noe å samle seg om.
  - De vil bli viktige argumenter både for radikale endringer og for «sterke menn».

2.B.6. Vendepunktet

Nettopp det at ikke noe av det som virkelig er nødvendig, vil skje på lenge ennå, ja, ikke før lenge etter at det er for seint, vil utløse voldsomme, drastiske, politiske endringer som følge av sjokk, raseri og redsel etter katastrofer ... en gang i det nye århundret.

C) STATENE (og krigene mellom dem)

2.C.1. Det politiske Verdenssystemet

Menneskeheten, som skal gå gjennom disse svære kulturelle forandringene, denne teknologiske revolusjonen; som skal se havet stige og ørkener flytte seg og oppleve katastrofer og økonomiske sammenbrudd og folkevandringer som en følge av det,

er inndelt i kulturer med større eller mindre samhörighet og indre solidaritet, regioner og kontinenter som har mer eller mindre samhandel og politisk og militært samarbeid, religiøse samfunn, nasjoner osv.,

men er først og fremst organisert politisk i stater, som støtter sammen og kjemper og/eller samarbeider for å vinne en plass i sola, som erobrer hverandre, går i oppløsning, unnaksvis tilmed frivillig smelter sammen med andre, osv.

Disse på mange måter kunstige og irrasjonelle organisasjonene dominerer menneskenes liv, uansett om vi liker det eller ikke.

Og nå blir det avgjørende åssen de evner å tåle påkjenningene fra endringene som kommer; om de mestrer dem, eller kanskje forverrer dem og sjøl går under på dem. Hva kan vi forutsi om det?

2.C.2. Den nære framtidens Storebrødre

Hvilke makter vil svinge seg opp på den neste teknologiske revolusjonen, og hvilke vil gå nedennom?

Vi har alt nevnt dataevolusjonens første internasjonale tapper: SovjetUnionen. Og de første storebrødrene, som begynner å skule stygt mot hverandre:

- USA og Japan

Hvem kan bli deres konkurrenter? Hvem kan de slåss mot (blodig og ublodig) og danne allianser med, mot andre?

- Tyskland (som er rikt, men et nummer mindre enn USA, og derfor kanskje har best sjanse i samarbeid med andre større land i (Vest-)Europa, og kanskje innafor et mer sammensmelta EU.)
- Kina (som er fattig, men veldig stort, og har en diger industriell og intellektuell base.)
- Russland (som er stort, og har teknologi, men er svært kaotisk.)
- Kanskje andre land i Asia (skjønt Korea virker for lite, sjøl når landet blir samla, India er foreløpig for fattig, og Indonesia for lite utvikla.)

Det er mest trolig at det blir mellom disse statene, og kanskje en håndfull til (Vietnam, Brasil, Tyrkia, Iran, Sør-Afrika, Mexico ...?) at det Store Spillet skal stå. Altså de største, mest langsiktige og alvorlige konfliktene.

Derimot er ideen om den store konfrontasjonen mellom «Vesten» («Kristenheten») og «Islam» mindre trolig, fordi intet islamisk land er høyt industrialisert og står sterkt i data-revolusjonen. (De sterkeste islamiske landa er dessuten splitta fra islams hjerteland fordi de ikke er arabere, og noen ganger òsså på grunn av skiller i religion.)

2.C.3. (Vest)Europa?

Vil EU bli en virkelig sterk rival til USA, Kina og Japan, ikke bare økonomisk, men òsså i Verdenspolitikken?

I den 3. teknologiske revolusjonen ser det ut til at EU ligger klart ETTER USA og Japan-Asia, både når det gjelder utvikling av bokser og programmer.

EUs industripolitiske ideologi er å støtte sentralisert storproduksjon, med digre anlegg, motorveier, nedrigga indre grenser for flytting av fysiske varer og handelsmurer rundt. Det virker ikke som noen skjønner at sànn produksjon er på vei ut.

I første halvdel av 90-tallet hadde EU ingen fornuftige planer for å drive data-revolusjonen raskt gjennom i kultur og utdanning; fram til alle EU-borgere.

At Kohl, EUs mektigste politiker, i et intervju i 1994 avslørte at han ikke visste hva dataindustriens motebegrep *elektronisk motorvei* betydde (han trodde det handla om å få mer elektronikk på bilveiene!), illustrerer problemet.

Sovjet under Stalin og Krustsjov sloss for å gå forbi USA i produksjon av «køl, stål og ingeniører». Denne målsetninga blei oppnådd. Men USA hadde i mellomtida gått videre og var på vei inn i data-revolusjonen. Sovjet vant «forrige krig» – og gikk under.

EUs industripolitikk minner om «et nytt Sovjet»: Planer for «forrige krig» – dvs. for å bygge ut 50- og 60-tallets samlebåndproduksjon. Ei form for teknologi som alle med innsikt, veit er dødsdømt.

Mangelen på indre demokrati, både juridisk, og fordi EU mangler en felles demokratisk offentlighet (i motsetning til

USA, Japan og Russland), gjør det sannsynlig at indre motsigelser i EU vil føre til eksplosjon, og ikke reform.

Hvis denne analysen er riktig, kan det bety at EU bryter sammen og forsvinner.

2.C.4. Russland?

Russland er den største jokersen i stormaktskabalene.

Russland har et økonomisk, politisk og militært potensial som nå er kraftig undervurdert på grunn av krisa i landet.

På den andre sida er krisa så kraftig at forverring virker uunngåelig.

Russlands største problemer er korrupsjonen, og folkets nesten totale mangel på demokratisk organisasjon. Det fins ingen organisert, folkelig massebevegelse som kan bekjempe korrupsjonen og holde landet sammen.

Derfor virker det rimelig at Russland ENTEN må gå over i en autoritær fase, ei eller anna form for diktatur, ELLER gå i oppløsning – eventuelt tilmed i ganske små stater.

For meg ser det siste mer mulig ut enn det første. Alternativt kan et diktatur bygd på korrupsjon vanskelig skape noen sterk stat.

2.C.5. USA?

Etter Sovjets sammenbrudd står USA på et historisk toppunkt i sin internasjonale makt. For første gang er USA ikke bare Verdens sterkeste stat, men åsså uten noen stor, samlende FI.

Herfra kan det bare gå nedover.

Ikke engang USA er sterkt nok til å spille rolla som purk overalt. Uten skremslet fra Sovjet som lim må de store alliansene etterhvert gå i oppløsning, og gamle allierte gå hver sin vei. USA vil måtte spille ei mer lokal og regional rolle, og gi opp de dristigste og farligste internasjonale utspilla.

Økonomisk får USA flere og farligere rivaler: I Europa, men

først og fremst i Asia. Problemene vokser i «USAs bakgård», Latin-Amerika, og fattigdom og forfall sprer seg i USA sjøl.

USA vil trolig være svekka om 20 år, og trekke seg ut av Europa.

2.C.6. Asia?

Før år 1900 var landa i Asia, Afrika og Latin-Amerika stort sett objekter, ikke subjekter, for den Verdenshistoria som blei laga av Europa. Ikke hammer, men ambolt.

Det historisk viktigste som er skjedd i vårt århundre, er at folka i disse Verdensdelene (alias «Den 3. Verden») forvandla seg fra Objekt til Subjekt.

Japan trådte inn på Scenen ved å vinne krigen mot Russland først i århundret og jobba seg på 1960-tallet fram til å bli en del av Verdens rike Nord.

Kina forvandla seg fra Sjuk Mann til Stormakt etter 1950.

Over 100 nye, sjølstendige stater i den 3. Verden tok midlertidig – i noen år, etter 1970 – makta fra USA i FNs hovedforsamling.

5 av Verdens 6 milliarder bor (nå) i disse landa. I hovedsak kan vi si at «Den 3. Verden = Menneskeheten», og at disse landas kamp for makt i FN symboliserte menneskehetens flertalls kamp for makt over kloden sin.

Nå er situasjonen den at de tidlige kolonilanda har delt seg i to grupper:

- De fleste, og flertallet av stater i Afrika og Latin-Amerika, er svake. Mange synker ned i økt elendighet.
- Noen holder på å bli sterke kapitalistiske stater. Nesten alle ligger i Asia. Men Asia er åsså Verdens mest folkerike kontinent. Asia (med det rike Japan) har aleine nesten 4 milliarder innbyggere. Det er altså nesten like sant å si at: Asia = «Den 3. Verden = Menneskeheten».

2.C.7. Japan, «tigrene», – Kina?

Japan starta sin utvikling ved å kopiere vestlige modeller.

De «4 tigrene» – Sør-Korea, Taiwan, Hongkong og Singapore – har lært av Japan. De har industrialisert seg ved å kopiere amerikansk kapitalisme, beskytta av en proteksjonistisk stat med autoritær, konfusiansk ideologi.

Sammen med Japan er de et «moderne Asia» på 200 millioner innbyggere. I teknologisk utvikling ligger de foran mange områder i Sør-Europa og USA.

Nå tyder utviklinga på at flere «nye tigre» er på vei:

Malaysia, kanskje Vietnam, Thailand, kanskje regioner/delstater i Indonesia og India.

Men framfor alt: Kystområdene i Kina.

Den kinesiske industrialiseringa skjer i et autoritært, fascistisk diktatur med en brutal frikonkurranskapitalistisk ideologi. I verste fall kan det få staten til å vakle på kanten av sosialt opprør og regional oppløsning.

Hvis dette IKKE skjer, kan Kina bli Asias (og Verdens) dominerende stormakt i første halvdel av det 21. århundre.

(Og sjøl oppløsning av Kina (og analogt av India) kan skape flere enormt folkerike, industrielt og økonomisk sterke stater.)

2.C.8. Sola stiger i Øst

Av Verdens 10 mest folkerike stater ligger 6 i Asia. Over halve menneskeheten bor i bare disse 6 statene.

Før år 2020 vil 12 av de 20 mest folkerike statene ligge i Asia (ikke medrekna Russland og Egypt, to land med «asiatiske provinser»). Det eneste vesteuropeiske landet blant disse 20 blir Tyskland, et sted rundt nr. 15 ...

Kombinasjonen av teknologi, økonomi og befolkningsvekst gjør at Verdens maktsentrum, nær sagt uansett hva som skjer, ser ut til å være dømt til å flytte til Asia.

(Over til ei gruppe folkerike, vitenskapelig moderne land som har ansiktet vendt ut mot et hav der USA, Canada, Mexico og Australia ligger på den andre sida. Så sjølsagt hadde Reksten rett: Det 21 århundret blir Stillehavets Århundre.)

2.C.9. Sør?

Men hva med resten av Den 3. Verden? Fx det Svarte Afrika, der mange land ser ut til å være i fritt fall?

I mange land i Sør – og ikke bare i Afrika, men åsså fx i Peru – har flertallet synki ned i stadig større elendighet i de(n) siste generasjonen(e).

Samtidig har det i sjøl de mest elendige landa skjedd ei enorm utvikling – bl.a. urbanisering.

Den 3. Verden går nå gjennom den største folkeflyttinga i historia. For første gang vil et flertall av menneskeheten bo i by – i superstorbyer som Lima, Manila, Lagos, Calcutta ...

Overalt har det åsså skjedd ei modernisering, i hvert fall av statsapparatet (bl.a av hæren og politiet). Vi kan kalle det «utvikling (eller forandring) uten framgang».

Så å si alle stater i Verden har hatt en utdanningsrevolusjon. Overalt fins det nå lokalt utdanna intellektuelle; universitetsstudenter som seinere blir byråkrater, kapitalister, teknologer, politikere, offiserer ... eller ender som desperate fattigfolk.

2.C.10. De fattigste stormer scenen

Bl.a. på grunn av disse veldige forandringene er det feil å tro at innflytelsen fra Sør bare vil komme fra «nye tigre».

Forbruksvaredelen av datateknologien vil spre seg til det Aller Fattigste Sør I SAMME TEMPO som i det Rikeste Nord.

Det er alt nå resultatet av den internasjonale handelens behov for øyeblikkelige pengeoverføringer, verdipapirhandel osv.

Datakommunikasjon vil åsså bli kjøpers marked, der internasjonale storselgere dumper varer for å sikre seg framtidig kontroll.

Utdanning og massemedia vil få de store massene i superstorbyene til å føle seg som en del av menneskeheten – bl.a. med krav på samme rettigheter, og velstand, som menneskeheten i Nord har.

Det er ei eksplosiv blanding. Sånne superstorbyer er uregjerlige, de vil vakle fra krise til krise, og det må føre til opprør.

Opprør, for hva da? For de ideene som makthavera ikke har bruk for akkurat nå, men som ligger på bakken blant folk, og er tilgjengelige; enten det er ideer om kommunisme eller om tilbakegang til tradisjonelle verdier, om kooperasjon, religion eller for gjenforening av alle tyrkiske folk.

Bølgene fra Sør vil skvalpe inn i Nord. Bl.a. blir folkevandringene fra Sør til Nord ikke til å stoppe, før grunnleggende problemer i Sør blir løst.

2.C.11. Sanger, guder

Kulturelt vil hele Sør åsså veie mer i Verden, tross all fattigdom.

Sjøløst betyr flere skoler, intellektuelle og en større moderne, vestlig sektor at mer vestlig kultur blir absorbert. Men flere intellektuelle betyr åsså økt sjølbevissthet og motstrømmer – utvikling av den egne kulturen etter mønster av den kopierte, propaganda for å få egne kulturuttrykk tilbake igjen.

Superstorbyene og moderniseringa vil utvikle ei rekke store språk i Sør til moderne kulturspråk med økt innflytelse.

Russisk og tysk, trolig fransk og kanskje engelsk, vil tape. Arabisk, malayisk, vietnamesisk, hindi/urdu, persisk, portugisisk, spansk m.fl. vil få økt betydning.

Mens kunst og ideologi i snart 200 år stort sett har flyttet Sørøver, vil en ny strøm starte å renne den andre veien. Flyten av kinesisk maoisme, indisk mystikk og reggae fra Jamaica

var tidlige eksempler på de større strømmene av Sørlige kulturimpulser som vil komme.

Oppfinnelser, formuer, sekter, terroristgrupper og politiske bevegelser vil vokse ut av disse områdene, på grunnlag av Nettet.

Det vil vekke nysgjerrighet hos ungdom i Nord, flyktinger og utvandrere vil propagandere for Sørs kulturer, moter og musikk og romaner og film og sekter og utgrupper vil spre kulturbiter.

2.C.12. Programmer, bomber

I det økonomiske forholdet mellom Nord og det fattigste Sør, fins minst to motsatte tendenser.

Den første er at arbeidsintensiv industri bygd på underbetalt arbeidskraft, vil bli konkka ut av automater i de rike landa sjøl. Sjøl den fattigste slavejente i Thailand kan ikke – på lang sikt – sy T-skjorter så billig som en robot i Japan.

Robotindustrien vil IKKE komme til de fattige landa, som hverken har marked eller infrastruktur til å holde den oppe. Dermed vil de bli hengende enda lenger etter.

Den andre er at arbeidsintensiv dataindustri (programmering, arbeidsintensiv dataarkitektur osv.) vil flytte/flyte fra land i Nord til land i Den 3. Verden som har hatt en vellykka utdanningsrevolusjon (India, Kina, Russland, kanskje Brasil osv.).

Datafolk og andre utdanna arbeidsfolk i Bombay, Moskva og Lima er like dyktige som de beste folka i Vest – men uhyre mye billigere. Og arbeidsvillige. Oh yeah!

Derfor vil miljøer i Sør få hegemoni på den arbeidsintensive delen av datateknologien.

Fjernarbeid (fjernprogrammering, fjerngruvearbeid, fjernplastiskkirurgi) vil flyte til noen av (men ikke alle) de aller fattigste og minst utvikla landa i Verden, til den elendigste slummen i superstorbyer i Sør, der høyt kvalifiserte folk vil gjøre sånt billig.

Gjennom disse miljøene vil ikke bare kompetanse, men

åsså en enorm flom av billig, «svart» (piratkopiert, stjælt) informasjon flyte til «Sør» og undergrave «Nords» intellektuelle og økonomiske herredømme.

Sør vil bruke denne informasjonen til å konkurrere ut gamle oppdragsgivere på Verdensmarkedet. Og til å mekke lokal, desentralisert produksjon: Lage lokale Nett, rigge et småkraftverk av lokalt skrapmetall, dreie reservedelen til den gamle lastebilen sånn at den går 10 år til –

Og (ikke minst) vil de bruke den mot Nords militære hege-
moni. En framtidig Saddam Hussein i en framtidig Golf-krig vil kunne sprengre Roma, Paris eller New York uten store vansker.

Det kan sjølsagt ikke hindre «Nord» i å ødelegge hans land og massakrere hans folk, og sånn «vinne krigen». På den andre sida: Den dagen en polynesiske terrorist smeller av ei atombombe hun bærer med seg i en koffert rett under Triumfbuen, den dagen vil åsså politikken i Nord endre seg.

2.C.13. Imperienes sammenbrudd

Tidligere industrielle revolusjoner har ført til sammenbrudd for gamle, multinasjonale stater – og kraftig vekst i antallet nasjonalstater.

- En bølge av nye nasjonalstater vokste fram i Europa og Amerika etter den Amerikanske og Franske revolusjon. Det Spanske Imperiet gikk under.
- Under første Verdenskrig kom en ny bølge i Europa, og delvis i Asia. Østerrike-Ungarn, Tsar-Russland og Det Tyrkiske Imperiet gikk under.
- Etter 2. Verdenskrig kom en bølge i Asia/Oseania og Afrika. Det Engelske og Franske Imperiet gikk under.
- Etter «Vestens» seier i den kalde krigen fortsatte oppløsninga av Tsar-Russland som hadde begynt i 1917, men blei stoppa av Bolsjevikene. Jugoslavia eksploderte. Sprekker blei åsså synlige i mange andre stater i Europa, Afrika og Amerika.

2.C.14. Nasjonenes inntogsmarsj

En populær moderne myte har vært at:

- det blir mindre og mindre forskjell på kulturen i ulike nasjoner,
- land og regioner blir mer og mer integrert med hverandre økonomisk,
- derfor er nasjonalstatens epoke forbi.

De første to ledd er riktige. Det siste er feil.

Så lenge det er lite kontakt mellom nasjoner, og stor kulturell ulikhet mellom dem, er det som regel liten nasjonal bevissthet.

Men historiske erfaringer viser at nettopp kontakt og utveksling mellom stater, nasjoner og kulturer, som faktisk gjør nasjonene kulturelt likere hverandre, samtidig fører til økt nasjonal bevissthet og flere nasjonalstater.

Dette er rimelig. Både fordi kontakten med andre nasjoner er det som skaper bevisstheten om særegenheten til den egne nasjonen, og fordi noen av de like ideene som sprer seg mellom nasjonene i moderne tid, er ideene om nasjonenes like rettigheter, demokratiet bygd på det nasjonale parlamentet, og den sjølstendige nasjonalstaten.

Derfor er det historisk feil å tro at økonomisk integrasjon demper nasjonale motsigelser. De økonomiske bånd mellom England – Amerika, Sverige – Norge, England – Irland, Frankrike – Algerie, i Sovjet og i Jugoslavia var på det sterkeste akkurat da disse statene/imperiene brøyt sammen.

Økt økonomisk integrasjon fører til økt regional konkurranse, og sterkere motsetninger mellom regionale sentra.

Men dermed øker åsså bevisstheten hos de økonomisk og politisk undertrykte om at de får ulik behandling. Og kravet om nasjonal frihet: Nettopp fordi de undertrykte er kulturelt like undertrykkerne, vil de ha de samme nasjonale frihetene som folket i herskernasjonen.

Historisk ironisk, men logisk, betyr altså økonomisk integrasjon og økte kulturelle og sosiale kontakter samtidig at det blir stadig flere krav om uavhengige nasjonalstater.

Økt likhet mellom nasjonene = flere nasjonalstater!

Krava bryter gjennom og nye stater blir til, i bølger, når imperiene blir svekka av store kriser.

2.C.15. FN-medlem nr. 300? 400?

Datarevolusjonen betyr tettere kulturelle kontakter, økt handel, voldsommere konflikter og kriser.

Altså oppløsning av imperier. Vi kan stille spørsmålsteget ved India, Indonesia, Persia, Russland, Spania, Nigeria, Zaire, Sør-Afrika ...

Stater der det kan oppstå voldsomme regionale motsetninger, til tross for at en nasjon dominerer, er: USA, Mexico, Brasil, Frankrike, Kina. Stater som kan sprekke i (minst) to, er Canada, Belgia, Tyrkia ... osv.

Det vil føre til ny kraftig vekst i antallet nasjonalstater. Tallet på medlemsland i FN (i januar 2000: 188) kan i første halvdel av det nye århundret lett vokse til 250, kanskje mer.

2.C.16. Ei virkelig ny Verdensordning?

Hva blir summen av opptrevling av Imperiene, styrking av Sør og svekking av Nord?

På kort sikt, i første omgang; kanskje bare at Stormakter fra Sør blir alvorlige konkurrenter for Stormakter fra Nord.

På lang sikt peker det mot at flertallet av menneskeheten øker sin makt i Verden. I retning av ei virkelig omveltning av maktforholda mellom Sør og Nord.

Men hvor lenge er lang? Og hvor mange ganger skal det først skje at sterke makter i Nord faller, bare for å bli erstatta av nye undertrykkere fra det Sterke Sør?

Boka består av fire delfiler.

De andre filene kan du hente fra pdf-arkivet.